

Sigtuna

Sigtuna

Sigtuna rådhus är beläget vid Stora torget i Sigtuna och är Sveriges minsta bevarade rådhus. Det byggdes på initiativ av borgmästare Eric Kyhlman och invigdes 1744. I december 1948 höll rådhusrätten sitt sista möte i rådhuset, som idag är museum och vigsellokal.

Sigtuna

Lär dig mer om Sigtuna

Sigtuna

**Historiska
städer**

Sigtuna

Sigtuna

Sigtuna är en tätort i Sigtuna kommun i Stockholms län. Sigtuna ligger vid Mälaren och grundades av Erik Segersäll runt år 980. Sigtuna var en av de tre första, anlagda städerna i dåvarande Sverige (de andra två var Lödöse och Skara). Staden blev sedan säte för den förste kristne kungen, Olof Skötkonung, som här lät slå de första svenska mynten. Sigtuna blomstrade som ett kungligt, kyrkligt och kommersiellt centrum fram till slutet på 1200-talet.

Sigtuna

I Sigtuna har omkring 630 fornlämningar anträffats. Från bronsåldern kommer spridda gravar. De flesta fornlämningarna kommer dock från järnåldern och finns på 25 gravfält och 35 runstenar, de flesta i stadsområdet. Två av runstenarna talar om frisiska gillen i staden. Dessutom finns en fornborg, Trollberget.

Sigtuna

Sigtuna är den första staden i det svenska rike som sakta började växa fram i skiftet mellan vikingatid och medeltid. Den anlades på sin nuvarande plats omkring 980. Från en rak gata 30 meter från stranden stakades åtta meter breda och 30 meter långa tomter ut. Från omkring 995 förekommer myntning i staden.

Sigtuna

Sigtuna rådhus är beläget vid Stora torget i Sigtuna och är Sveriges minsta bevarade rådhus. Det byggdes på initiativ av borgmästare Eric Kyhlman och invigdes 1744. I december 1948 höll rådhusrätten sitt sista möte i rådhuset, som idag är museum och vigsellokal.

Sigtuna

Sankt Pers kyrkoruin ligger i Sigtuna, väster om den medeltida stadskärnan invid prästgården. Kyrkoruinen ligger på en höjd i den tidiga stadens västra del. Den stod färdig omkring år 1100. Sankt Pers kyrka kan troligen knytas direkt till kungamakten och anses ha varit ärkestiftets domkyrka före flytten till Gamla Uppsala 1190. Troligen har kyrkan uppförts i två etapper under 1100-talet. Östra delen med kor, mittorn och mittskepp uppfördes under början av 1100-talet, medan långhus och västtorn tillkom senare. under 2019 har ruinen restaurerats och är nu öppen igen för allmänheten.

Sigtuna

Sigtunaborna började omkring år 1120 att bygga sin stora katedral, Sankt Per, med det resliga centraltornet.

Arbetet pågick under lång tid, men blev ändå aldrig slutfört. Bland annat fullföljdes inte planerna på ett brett, möjligen dubbeltornigt västverk. Hur grunden var tänkt att anläggas kan iakttas utanför kyrkan. Senare forskning har antagit att Sankt Per med sin nuvarande utformning stod färdig först i början av 1200-talet, då det ståtliga västverket hade reducerrats till endast ett torn. Samtidigt byggdes långhuset i två skepp med valv och pelare i rummets mitt.

Meningarna går isär om den uppfördes av svenska köpmän eller var votivkyrka för sjöfarande. I alla händelser var den en av Sigtunas yngre kyrkor, 1100-talets senare del, och i stor utsträckning rest av mer lättarbetad och eftertraktad sandsten. Under 1800-talet hade murarna tjänat ut som materialtäkt till traktens profanbyggnader. Åtminstone en köpmanskyrka har ändå funnits, Frisergilletts kyrka, men om den vet man nästan ingenting. Under senare hälften av 1000-talet fanns det ett frisergille i Sigtuna, enligt två runinskrifter från staden.

Sigtuna

Under den tidiga medeltiden hade staden inte mindre än sju kyrkor med tillhörande kyrkogårdar. Alla utom biskopskyrkan låg utmed en gata bakom det äldsta bebyggelseområdet. Bakom raden med kyrkogårdar finns ett antal runinskrifter. Ytterligare två kyrkoruiner finns i Sigtuna. Det är Sankt Olofs kyrkoruin, som ligger på kyrkogården väster om Mariakyrkan i Sigtuna, och Sankt Lars kyrkoruin, som ligger längs Prästgatan. Väster om S:t Lars kyrkoruin, ovanför Prästgatan står en klockstapel på Klockbacken i Sigtuna.

Runsten vid Sankt Pers kyrkoruin, U394.

Sigtuna

Medeltida utveckling

För Sigtunas utveckling har två faktorer varit av stor betydelse, det kungliga myntverket och biskopsresidenset. Staden kan primärt ha anlagts som en maktpolitisk stödjepunkt och ett centrum för kyrka och mission. Handeln fick efterhand också betydelse. Myntningen, som började cirka 995 med engelska förebilder, vittnar om Sigtunas betydelse för handel. Under Olof Skötkonungs och hans efterträdare Anund Jakobs tid slogs under en 30-årsperiod ett par miljoner silvermynt. På 1000-talet var Sigtuna en internationellt känd ort med en rad namnkunniga utländska besökare. Staden nämns i flera västnordiska skaldedikter. Dagens Sigtuna är byggt på kulturlager från medeltiden, "den svarta jorden", som kan vara tre meter tjocka eller mer. Ett antal stora arkeologiska undersökningar har genomförts mellan 1988 och 2006 som inte bara gett en oerhörd mängd fynd utan också avslöjat hur den äldsta staden planerades och hur husen byggdes. Det har visat sig att staden nästan från början anlades efter en regelbunden plan, med cirka 8 meter breda, långsmala tomter med kortsidan mot en huvudgata, i stort sett motsvarande dagens Stora gatan.

Medeltida utveckling i Sigtuna

Kungsgårdstomten låg mitt i staden, och här byggdes vid 1000-talets slut den första stenkyrkan i Mälardalen. Omkring 1060 grundades i Sigtuna Svealands första biskopssäte med Adalvard d.y.. Ovannämnda stenkyrka var biskopens kyrka, den första domkyrkan. Den revs under högmedeltiden men rester av murarna finns bevarade under mark. På denna tomt ligger numera Sigtuna museum. Om stadens dåtida betydelse vittnar Adam av Bremen, som omkring 1070 kallar Sigtuna civitas magna. År 1130 flyttades biskopssätet till Gamla Uppsala. Under den tidiga medeltiden byggdes inte mindre än sex eller sju andra stenkyrkor med omgivande kyrkogårdar. Alla utom domkyrkan lades längs en nyanlagd gata utanför det gamla bebyggelseområdet. Av dessa kyrkor står S:t Per, S:t Lars och S:t Olof kvar som ruiner, av de övriga syns inget ovan mark. Gustav Vasa lät använda stenarna från ruinerna som byggnadsmaterial till Svartsjö slott. Johan III befallde sedermera att ruinerna skulle bevaras.

Sigtuna brändes i ett anfall 1187. Vem som låg bakom attacken är oklart, de historiska källorna benämner enbart ”paganer från öst”. Karelare från furstendömet Novgorod har utpekats i Erikskrönikan (1320) som angripare

Sigtunas nedgång under senare tid

Sigtuna konkurrerades mot slutet av 1200-talet ut av nygrundade städer som Uppsala och Stockholm. I samband med att Gustav Vasa upplöste klostret under reformationen och lade beslag på dess egendomar, började Sigtunas nedgångsperiod på allvar. Tre stadsbränder 1648-1666 fullbordade nedgången och Sigtuna blev en obetydlig by. År 1700 var dess folkmängd 108 personer, mestadels bönder och fiskare. Sigtuna förde en allt mer tynande tillvaro, även om den hade ett uppsving på 1700-talet. År 1744 stod stadens rådhus färdigt, kallat Sveriges minsta. Fortfarande 1800 med 380 invånare kunde Sigtuna betecknas som "den sovande staden", till vilken enligt Vitalis (Erik Sjöberg) ingen landsväg ledde. Ofta mycket gamla städer kom att vegetera som charmfulla, slumrande idyller, ganska oberörda av förändringarna på det ekonomiska och tekniska området. På 1900-talet vände trenden i huvudsak på grund av inrättningar som Sigtunastiftelsen, Sigtuna folkhögskola och internatskolan Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket. Genom att bilismen gjorde bekväm arbetspendling till hela norra Storstockholm, Arlanda och Uppsala möjlig har Sigtuna allteftersom blivit en attraktiv bostadsort.

Sigtuna museum ligger i centrala Sigtuna på den tomt där den första kungsgården byggdes vid slutet på 900-talet.

Museet grundades 1916 med att Stiftelsen Sigtuna Fornhem bildades på initiativ av historikern Olof Palme. Den nuvarande museibygnaden i rödmålat trä från 1700-talet inköptes, varpå museet invigdes 1923. Sigtuna museums basutställningar heter Sigtuna historier/ Sigtuna Stories. Den visar Sigtunas historia. Från landhöjningen till Sigtuna stad under 1000-talet.

Tack för att du läste hit